

Особливе значення надавав вчений і питанню виховання молоді. Професор М. Брайчевський одним із перших став викладати в стінах відновленої Києво-Могилянської академії за власним підручником «Конспект історії України» (1992) [5], у якому виклав свою концепцію історії українського народу, не перевантажену ідеологічними міфами та комплексами меншовартості.

Відповідно до цієї концепції, український народ – не тільки не позбавлений історичних традицій державотворення (як твердила імперська історіографія), а й має значно глибші корені у тому процесі, ніж будь-який інший етнос Східної Європи.

Найважливішими ланками цього державотворчого поступу були Антське царство – політичне об'єднання слов'янських племен (VI–VII ст.); держава Данила Галицького, що утворилася після татаро-монгольської навали на значному обширі від Волині до Середньої Наддніпрянщини і проіснувала до 60-х років XIV ст.; Київське велике князівство, що до 70-х років XV ст. було втіленням негнучої тяги нашого народу до державності; нарешті, козацька республіка Запорозька Січ – унікальна для середньовіччя політична організація з послідовно демократичним устроєм (кінець XV – друга пол. XVIII ст.). Цей перманентний державотворчий процес в Україні-Русі на кілька століть порушила лише Переяславська угода, яка перетворила Україну у безправний придаток Російської імперії [11, с.545].

Отже, науковий доробок Михайла Юліановича Брайчевського являє великий інтерес для дослідження, особливої уваги заслуговують праці в галузі історії, де не лише переосмислюються та інтерпретуються, історичні явища, факти, події а й подається детальний аналіз державотворчих процесів історичної минувшини та сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бай Н. Наука, культура і патріотизм в одній іпостасі. Відкриваючи світ Михайла Брайчевського. Подарунок до дня народження / Ніна Бай // Українське слово. – 2009. – № 39. – С. 8–9.
2. Бодак О. Літературно-мистецька спадщина М.Ю. Брайчевського як інформаційне джерело українці інституту рукопису НБВ / Ольга Бодак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського / НАН України; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Асоціація б-к України; Ред. О.С. Онищенко. – К., 2006. – Вип. – С. 254–259.
3. Брайчевський М.Ю. Біля джерел слов'янської державності: (Соц.-екон. розвиток черняхівських племен) / М.Ю. Брайчевський. – К.: Наук. думка, 1964. – 356 с.
4. Брайчевський М.Ю. Державній мові – державну підтримку. Відкритий лист Президенту України Леоніду Кучмі // Столиця. – 2000. – 8 квітня. – № 39 (244).
5. Брайчевський М. Конспект історії України / М.Ю. Брайчевський. – К.: Вид. поліграфічний центр “Знання, 1993. – 208 с.
6. Брайчевський М.Ю. Літопис Аскольда [Про одного з фундаторів та першого хрестителя Київської Русі] / М.Ю. Брайчевський. – К.: Укр. центр духовної культури, 2001. – 128 с.
7. Брайчевський М.Ю. Нація і держава / М.Ю. Брайчевський // Київ. – 1993. – № 3. – С. 121.
8. Брайчевський М.Ю. Перспективи української державності / М. Брайчевський // Розбудова держави. – 1992. – № 1. – С. 52–54.
9. Брайчевський М.Ю. Походження Русі / М. Брайчевський. – К.: Наук. думка, 1968. – 224 с.
10. Брайчевський М.Ю. Скарби знайдені і незнайдені / Брайчевський М.Ю. – К.: Наук. думка, 1992. – 84 с.
11. Брайчевський М.Ю. Твори. Т. 1: Суспільно-політичні рухи в Київській Русі. Історична думка Київської Русі / М.Ю. Брайчевський; упоряд. Ю.В. Кухарчук. – К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2004. – 720 с.
12. Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі / М.Брайчевський; АН УРСР; Ін-т археології; за ред. М.В. Попович. – К.: Наук. думка, 1998. – 261 с.
13. Іванко А. З когорт шістдесятників М.Ю. Брайчевський (1924–2001) А. Іванко // Історія України. – 2004. – № 48. – С. 4–8.
14. Кухарчук Ю.В. Учений, громадянин, особистість / Ю.В. Кухарчук // Наукові записки На УКМА. – 2002. – Т. 20. – Історичні зошити. – Ч. 1. – С. 10–14.
15. Наливайченко С. Хозарія і Русь в історичній концепції Михайла Брайчевського / С. Наливайченко // Українознавство. – 2010. – № 3. – С. 69–72.

Гравченко О.

Науковий керівник – Удич З. І.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У М. ТЕРНОПІЛЬ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Інклюзивна освіта – перспектива нова.
Хоч різні можливості – рівні права!
Кожна дитина – це цілий світ,
Освіта, повага і рівність для всіх!*

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує її найбільше, зокрема – це діти з особливими освітніми потребами. Тобто діти сліпі та із зниженим зором, глухі та із зниженим слухом, з тяжкими порушеннями мовлення, із затримкою психічного розвитку, з порушеннями

опорно-рухового апарату, розумовою відсталістю, діти із складними вадами розвитку (у тому числі діти з розладами аутичного спектру), навчання і виховання яких здійснюється у спеціально створених умовах [1].

Поняття «особливі освітні потреби» передбачає такі види потреб, що виходять за межі загальноприйнятої норми і залежать від розумової, фізичної недостатності або певних труднощів, які пов'язані з навчанням і потребують спеціальної медико-соціальної та психолого-педагогічної уваги і послуг для можливостей розвитку їх особистого потенціалу [2]. Конвенція ООН про права дитини, як документ міжнародного рівня, висуває вимоги до кожної держави щодо розробки та вдосконалення законодавчої бази для виконання важливого принципу усіх демократичних суспільств, що кожна дитина, незалежно від стану її здоров'я, наявності інтелектуального або розумового порушення має право на одержання якісної освіти.

Однією з форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є визнана в багатьох країнах світу інклюзивна форма навчання. Інклюзивна освіта - інноваційна модель навчання, яка забезпечує рівний доступ до якісної освіти, включає дітей з особливими потребами в масову школу (клас), дитячий садок (групу), метою якої є розробка та реалізація механізму включення дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній навчальний заклад, ранню інтеграцію цих дітей у соціальне середовище з урахуванням їхніх типологічних та індивідуальних особливостей [3, с. 2].

У різних країнах світу інклюзивна форма навчання дітей з особливими освітніми потребами існує понад 30–40 років і стала вже світовою тенденцією. До країн із найбільш досконалим розвинутим законодавством у галузі інклюзивної освіти належать: Канада, Кіпр, Данія, ЮАР, Іспанія, Бельгія, Швеція, Великобританія, США. Певні кроки у напрямку реалізації ідей інклюзивної освіти в Україні вже зроблені. З 2000 року в Україні розпочато ініційований Всеукраїнським фондом "Крок за кроком" та підтриманий Міністерством освіти та науки України освітній експеримент, в межах якого діти із особливими потребами отримали можливість навчання у загальноосвітніх школах. Ухвалені «Концепція інклюзивної освіти» (2010 р.), «Положення про спеціальні класи для дітей з особливими потребами, що навчаються у загальноосвітніх школах» (2010 р.) та «Постанова про порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх школах» (2011 р.). У 2009 році в Міністерстві освіти та науки було створене окреме управління, яке опікується питаннями освіти для дітей з особливими потребами.

У Тернополі є кілька шкіл з інклюзивним навчанням. Цю традицію планують перейняти й інші навчальні заклади. Загалом в Україні понад сто п'ятдесят тисяч інвалідів до вісімнадцяти років. Є тенденція до їх збільшення. Відтак інклюзивне навчання впроваджуватимуть в інших школах. «В нас є навчальні заклади, де окремі класи інклюзивні. Є заклади, де повністю інклюзивне навчання. Також інклюзія реалізовується у дошкільних навчальних закладах – №8, №27, №34, №28.» – зазначила начальник управління освіти Тернопільської міської ради Ольга Похиліяк.

З метою висвітлити темпи впровадження інклюзивної освіти у Тернополі наша проблемна група проводила опитування учителів тернопільських шкіл щодо їх готовності до роботи в інклюзивному класі. Загалом було опитано 100 осіб. Вже на початку ми зіштовхнулися із тим, що учителі відмовлялися від участі в анкетуванні аргументуючи тим, що не знають, або ж не дуже обізнані у цьому питанні. Також аналіз результатів опитування свідчить про суперечливість в деяких анкетах: на запитання про зміст поняття інклюзивна освіта було дано негативну відповідь, а на запитання чи навчаються діти з особливими потреби у класі, відповідь була позитивною.

Таблиця 1

Питання	Так	Ні
Чи знаєте ви, що таке «інклюзивна освіта»?	60 шт.	40 шт.
Чи навчаються у вашому класі діти з особливими освітніми потребами?	20 шт.	80 шт.
Чи готові ви до того, що у новому навчальному році у вашому класі може з'явитися учень із психофізичними вадами?	41 шт.	59 шт.

На думку тернопільських вчителів загальноосвітніх шкіл, найбільш суттєвими перепонами в навчальному процесі та середовищі загальноосвітніх шкіл виявляються для дітей з особливими потребами

1) навчальні (проблеми із засвоєнням програми та відсутність індивідуальних програм)

2) матеріально-технічні (відсутність в школі спеціальної літератури та обладнання). Переважна більшість вчителів не вірить у покращення матеріально-технічного стану шкіл.

У анкетах респонденти написали що, на їхню думку, необхідно зробити, щоб інклюзивна освіта стала реальністю:

1. Проведення просвітницької роботи: бесіди з дітьми, батьками.
2. Залучати психологів до проведення і вдосконалення навчального процесу
3. Підготувати матеріальну базу.
4. Створити навчальні програми для дітей з особливими потребами
5. Зменшити кількість учнів у класі.

Отже, дослідження показало, що поінформованість населення щодо виразу «інклюзивна освіта» є досить високою, переважна більшість опитаних знайомі з цим виразом. Хоча населення мало знає про зміни, які відбуваються в освітній системі України, ставлення до ідеї інклюзивної освіти в цілому позитивне.

Оцінюючи можливості широкого впровадження інклюзивної освіти в Тернополі, більшість опитаних освітян вважають, що на сьогодні країна не готова чи лише частково готова перейти до інклюзії широкого масштабу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демченко Ірина Іванівна. Сутність поняття «Інклюзивна педагогіка» // Наука України. Перспективи та потенціал: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (29–30 вересня, 2013 р., м. Київ)/ Всеукраїнське громадянське партнерство «Нова освіта». – К.; Запоріжжя: ФОП Москвін А. А. Поліграфічний центр «СоруArt», 2013. – С. 38–40.
2. Колупасва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів. Навчально-методичний посібник. / Колупасва А. А. Таранченко О. М. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с
3. Інклюзивна освіта, інтегроване навчання як альтернативні форми здобуття освіти дітьми з особливими освітніми проблемами – [Електронний ресурс] – Дата опрацювання: 21.01.2014. Режим доступу: http://solonelogoped.at.ua/publ/inkluzivna_osvita_integrovane_navchannja_jak_alternativni_formi_zdobuttjaosviti_ditmi_z_osoblivimi_osvitnimi_probleмами/1-1-0-1

Головка Н.

Науковий керівник – доц. Ширококордюк Л. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ДІТЬМИ-АУТИСТАМИ

Кожна дитина по-своєму унікальна і є найбільшою цінністю для своїх батьків та суспільства. Складним випробуванням для батьків є дізнатись, що їхня дитина відрізняється у своєму розвитку від ровесників і має особливі потреби. З року в рік зростає кількість дітей з особливими потребами, яким необхідна додаткова медична, навчальна і соціальна підтримка з метою покращення здоров'я, якості життя, включення їх в соціум. До цієї категорії відносяться і діти-аутисти.

В світі з 10 тис. дітей 5-10 є аутистами й кількість хворих росте з кожним роком. Світова спільнота вже усвідомила необхідність поліпшення умов життя аутичних дітей та їхніх сімей, проте в Україні відсутня навіть статистика [6, с. 13].

Дитячий аутизм (від лат. *autos* – сам) є одним з клінічних варіантів такого типу дизонтогенезу, як спотворений розвиток (за термінологією В. В. Лебединського). При цьому типі психічного дизонтогенезу спостерігаються складні поєднання загальної психічної недорозвиненості дитини [2, с. 5].

В широкому сенсі під аутизмом розуміється довготривале порушення розвитку, яке на поведінковому рівні виявляє себе у намаганні жити з своєю «власною світлістю». Неконтактність може бути викликана різними причинами і виявлятися в різних формах. Іноді вона виявляється просто характерологічною рисою дитини, але буває викликана слабким зором чи слухом, глибокою інтелектуальною недорозвиненістю і комунікативними труднощами, невротичними розладами [4].

Протягом останніх років розвиток дітей-аутистів все більше привертає увагу медиків, психологів, педагогів. Як науковців так і практиків. Проте відомо, що в Україні не існує державних установ, робота яких спрямована на корекцію розвитку осіб з аутичними розладами. Відповідно фахівці не займаються активним пошуком корекційно-розвивальних методів роботи з такими дітьми. Відсутні зв'язки з іноземними спеціалістами, які б дозволили набути знання та навички ефективної роботи з дітьми-аутистами, перейняти діагностичні методики для ефективного виявлення саме аутичного спектру розладів, адже донедавна нерозпізнаний аутизм могли плутати з глухотою, розумовою відсталістю чи шизофренією.

На сьогоднішній день доробком українських науковців є наукові статті, присвячені різним проблемам аутичної дитини, Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом. Проте українська спеціальна психологія і педагогіка, присвячена аутизму, перебуває на початковій стадії розвитку.

Варто зазначити, що система допомога дітям з аутизмом в Україні лише почала формуватися. Відомо, що в нашій країні відсутні спеціальні державні установи, які б надавали допомогу в лікуванні аутичних дітей, медичні програми для реабілітації, адаптації, навчання; державне фінансування. На сьогоднішній день існує кілька приватних центрів, що займаються їх проблемами. Це київські «Школа Життя», «Школи-Сходинки» і розвиваючий центр «Сонячне коло» (ще один центр відкривається в Тернополі, за сприянням бельгійських спонсорів). Важливим питанням є соціалізація сімей аутичних дітей, реалізація програми сімейного супроводу, забезпечення індивідуальної підтримки, надання допомоги матерям.

Однією із невивчених тем, пов'язаних з розвитком аутичної дитини, є психолого-педагогічний вплив на мікросередовище, в якому вона знаходиться. Відомо, що виховання аутичної дитини є складнішим завданням, аніж її навчання.

Вважається, що синдром дитячого аутизму остаточно формується до 2,5 –3-х років. Проте тенденції аутичного розвитку можуть бути виявлені практично з народження дитини. Для дітей з аутизмом характерні наступні поведінкові особливості: дитина уникає чи не шукає погляду в очі, не проситься на руки, її посмішка адресована не близькій людині, а частіше виникає у зв'язку з іншими приємними для дитини враженнями.

Доктор педагогічних наук, професор Тарасун В.В. вважає, що основними ознаками аутизму при всіх його клінічних варіантах є:

- відгородженість від зовнішнього світу;
- слабкість емоційного реагування стосовно близьких людей, аж до повної байдужості до них.

Проте поруч з байдужістю, можлива також симбіотична форма контакту, коли дитина відмовляється